

II

(Ανακοινώσεις)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατευθυντήριες γραμμές για τη διασφάλιση της τήρησης του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την εφαρμογή των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων («ΕΔΕΤ»)

(2016/C 269/01)

Πίνακας περιεχομένων

	Σελίδα
1 Εισαγωγή	1
2 Το περιεχόμενο και το νομικό καθεστώς του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων	2
2.1 Το περιεχόμενο του Χάρτη	2
2.2 Νομικό καθεστώς και δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη	3
2.2.1 Νομικό καθεστώς του Χάρτη	3
2.2.2 Δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη	3
3 Υλοποίηση των ΕΔΕΤ και του Χάρτη	3
3.1 Καθορισμός της στρατηγικής παρεμβάσεων των ΕΔΕΤ και κατάρτιση των εγγράφων προγραμματισμού (κατάρτιση στρατηγικών πλαισίων πολιτικής, συμφωνίες εταιρικής σχέσης, προγράμματα κ.λπ.)	4
3.2 Σύσταση των συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου	5
3.3 Εφαρμογή προγραμμάτων και πραγματοποίηση συγκεκριμένων δράσεων που σκιαγραφούνται στην περιγραφή σχεδίου για έργα, τα οποία εφαρμόζονται κατά την υλοποίηση των ΕΔΕΤ	5
3.4 Δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής: γιατί ο Χάρτης είναι σημαντικός για τις κρατικές αρχές που διαχειρίζονται τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία;	6
4 Πώς να γίνει αξιολόγηση της συμμόρφωσης προς τον Χάρτη — Κατάλογος σημείων ελέγχου των θεμελιωδών δικαιωμάτων	6

Παράρτηματα

- Παράρτημα I — Παραδείγματα εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ
- Παράρτημα II — Θεμελιώδη δικαιώματα στην ΕΕ πέραν του Χάρτη
- Παράρτημα III — Βασικές ερωτήσεις

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ο Χάρτης») κατέστη νομικά δεσμευτικός στην ΕΕ με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, τον Δεκέμβριο του 2009, και έχει πλέον το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες της ΕΕ. Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη είναι, κατά συνέπεια, μια νομική υποχρέωση για τα θεσμικά όργανα, τους οργανισμούς, τις υπηρεσίες και τα γραφεία σε όλες τις ενέργειές τους, καθώς και για τα κράτη μέλη της ΕΕ όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Σκοπός των κατευθυντήριων γραμμών είναι να παράσχουν εξηγήσεις στα κράτη μέλη για τη σημασία της εξασφάλισης του σεβασμού του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων κατά την υλοποίηση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και να δοθεί ένα πρακτικό εργαλείο, ο «κατάλογος σημείων ελέγχου των θεμελιωδών δικαιωμάτων», για να βοηθηθούν τα κράτη μέλη όσον αφορά τον έλεγχο εφαρμογής των μέτρων σε σχέση τον Χάρτη.

Οι κατευθυντήριες γραμμές περιέχουν επεξηγήσεις σχετικά με το περιεχόμενο, το νομικό καθεστώς και τη δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη γενικά, καθώς και στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Εξηγούν επίσης την επιβολή του στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και τις τυχόν συνέπειες της μη συμμόρφωσης προς τον Χάρτη. Οι κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνουν επίσης συστάσεις προς τους σχετικούς παράγοντες για τη διεξαγωγή της αξιολόγησης της συμμόρφωσης των δράσεων με τον Χάρτη και προσδιορίζει δράσεις στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων που θεωρούνται δράσεις εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ.

2. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

2.1. Το περιεχόμενο του Χάρτη

Ο Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα και αρχές σχετικά με έξι θέματα: αξιοπρέπεια, ελευθερίες, ισότητα, αλληλεγγύη, δικαιώματα των πολιτών και δικαιοσύνη, όπως συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Τίτλος I «Αξιοπρέπεια» (άρθρα 1-5):

- ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας·

Τίτλος II «Ελευθερίες» (άρθρα 6-19):

- το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το δικαίωμα γάμου και δημιουργίας οικογένειας, ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης, δικαίωμα εκπαίδευσης, ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία, επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, το δικαίωμα ασύλου, προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης ή έκδοσης·

Τίτλος III «Ισότητα» (άρθρα 20-26):

- ισότητα έναντι του νόμου, απαγόρευση διακρίσεων, πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία, ισότητα ανδρών και γυναικών, τα δικαιώματα του παιδιού, τα δικαιώματα των ηλικιωμένων, ένταξη των απόρων με αναπηρίες·

Τίτλος IV «Αλληλεγγύη» (άρθρα 27-38):

- δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης, το δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων, το δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία στην περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης, δικαίως και πρόσφορες συνθήκες εργασίας, απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, προστασία της υγείας, πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία των καταναλωτών·

Τίτλος V «Δικαιώματα των πολιτών» (άρθρα 39-46):

- το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, το δικαίωμα προσφυγής στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή και το δικαίωμα αναφοράς, η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής, η διπλωματική και προξενική προστασία·

Τίτλος VI «Δικαιοσύνη» (άρθρα 47-50):

- το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, το τεκμήριο αθωότητας και τα δικαιώματα υπεράσπισης, οι αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών, το δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη·

Το κείμενο του Χάρτη μπορείτε να βρείτε στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχουν καθοδήγηση σχετικά με την έννοια των διατάξεων του Χάρτη και δημοσιεύονται στον ακόλουθο σύνδεσμο:

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2007.303.01.0017.01.ELL&toc=OJ:C:2007:303:TOC

Για να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) ανέπτυξε ένα φιλικό προς τον χρήστη ηλεκτρονικό εργαλείο, το Charterpedia, το οποίο συγκεντρώνει διεθνείς, ενωσιακό και εθνικό συνταγματικό δίκαιο στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που συνδέονται με τα θέματα, τα κεφάλαια και τα άρθρα του Χάρτη⁽¹⁾.

⁽¹⁾ https://infoportal.fra.europa.eu/InfoPortal/infobaseFrontEndCountryHome.do?btnCountryLinkHome_1

2.2. Νομικό καθεστώς και δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη

2.2.1. Νομικό καθεστώς του Χάρτη

Η Συνθήκη της Λισαβόνας απέδωσε στον Χάρτη την ίδια νομική αξία με τις Συνθήκες της ΕΕ. Είναι νομικά δεσμευτικός και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη αποτελεί νομική απαίτηση.

Σύμφωνα με το άρθρο 51 παράγραφος 1 του Χάρτη, οι διατάξεις του απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ. Κατά συνέπεια, οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα και να τηρούν τις αρχές που κατοχυρώνονται στον Χάρτη και να προάγουν την εφαρμογή τους σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους κατά τη θέσπιση και την εφαρμογή κανόνων. Το άρθρο 6 παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και το άρθρο 51 παράγραφος 2 του Χάρτη ορίζουν ότι οι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες.

Η υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων που ορίζονται στον Χάρτη είναι δεσμευτική για τα κράτη μέλη μόνον όταν αυτά ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Όσον αφορά τα κράτη μέλη, ο Χάρτης ισχύει για όλες τις «εκφράσεις της κρατικής κυριαρχίας». Ως εκ τούτου, ισχύει για τις κεντρικές αρχές, καθώς και για τις περιφερειακές, τοπικές και άλλες δημόσιες αρχές κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής των ΕΔΕΤ, όλες οι δράσεις των κρατών μελών σε σχέση με την εφαρμογή των ισχυόντων κανονισμών εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Ο Χάρτης μπορεί να ισχύει για τους δικαιούχους των ΕΔΕΤ, ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής, που έχουν καταστεί υπεύθυνοι, δυνάμει πράξεως από ένα κράτος μέλος, για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας υπό τον έλεγχο του κράτους και οι οποίοι διαθέτουν, προς τούτο, ειδικές εξουσίες πέραν εκείνων που απορρέουν από τους συνήθεις κανόνες που εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

Λαμβανομένου υπόψη του ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη αποτελεί νομική απαίτηση, δεν υπάρχει νομική υποχρέωση στο πλαίσιο του Χάρτη να ληφθούν δραστικά μέτρα για την προαγωγή των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, αλλά τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να υιοθετήσουν τα μέτρα αυτά, εφόσον το επιθυμούν.

2.2.2. Δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη

Σύμφωνα με το άρθρο 51 παράγραφος 1, ο Χάρτης εφαρμόζεται στα κράτη μέλη μόνον όποτε εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου που ερμηνεύει τις εν λόγω διατάξεις, η έννοια «τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης» δεν σημαίνει ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν αυτοδικαίως το δίκαιο της Ένωσης, όταν παρέχουν στήριξη στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ, ανεξαρτήτως του ποιο είναι το «εθνικό μέτρο» ή η «εθνική νομοθεσία» που διέπει την πράξη που προσβάλλεται από καταγγέλλοντα ή αιτούντα.

Για να καθοριστεί κατά πόσο ένα εθνικό μέτρο συνεπάγεται την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, «είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν, μεταξύ άλλων:

- αν η ως άνω εθνική ρύθμιση έχει ως σκοπό να θέσει σε εφαρμογή διάταξη του δικαίου της ΕΕ·
- η φύση της επίμαχης νομοθεσίας·
- αν η εθνική νομοθεσία επιδιώκει σκοπούς άλλους από εκείνους που διέπονται από το δίκαιο της ΕΕ, ακόμη και αν είναι ικανή να επηρεάσει έμμεσα το δίκαιο της ΕΕ·
- αν υπάρχουν ειδικοί κανόνες του δικαίου της ΕΕ σχετικά με το θέμα ή ρυθμίσεις που είναι ικανές να το επηρεάσουν».

Το ανωτέρω σκεπτικό ισχύει, τηρουμένων των αναλογιών, για κάθε εθνικό μέτρο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, νομοθετικό ή όχι.

Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε περαιτέρω ότι, στην πολιτική συνοχής όπως και σε άλλους τομείς, η έκφραση «εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης» απαιτεί την ύπαρξη συνδέσμου ορισμένου βαθμού, που να υπερβαίνει την εγγύτητα των οικείων τομέων ή τις έμμεσες επιπτώσεις του ενός τομέα στον άλλο.

Οι συνέπειες της νομολογίας αυτής είναι ότι θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο στην πράξη ένα εθνικό μέτρο αποσκοπεί να θέσει σε εφαρμογή διάταξη του δικαίου της Ένωσης.

Η εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης στο πλαίσιο της υλοποίησης των ΕΔΕΤ επεξηγείται στο τμήμα 3 κατωτέρω και στο παράρτημα Ι.

3. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΔΕΤ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ

Στο πλαίσιο της υλοποίησης της πολιτικής συνοχής, οι διατάξεις του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ισχύουν υπό τους όρους που αναφέρονται κατωτέρω.

Η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων ενισχύθηκε στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹⁾ (στο εξής «ΚΚΔ») με τη θέσπιση εκ των προτέρων ελέγχου της ύπαρξης των ρυθμίσεων για τη διασφάλιση της τήρησής του.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να εξασφαλίζουν την τήρηση των αρχών της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και την απαγόρευση των διακρίσεων σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων.

Όσον αφορά την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω αναπηρίας και την αρχή της ένταξης των ατόμων με αναπηρίες, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ΕΕ είναι συμβαλλόμενο μέρος στη ΣΗΕΔΑΑ⁽²⁾. Οι νομικές συνέπειες της κύρωσης της σύμβασης ΣΗΕΔΑΑ από την Ένωση για τη διαχείριση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων περιγράφονται κατωτέρω στο παράρτημα II.

Το άρθρο 4 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 απαιτεί από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι η υποστήριξη από τα ΕΔΕΤ είναι σύμφωνη με τις σχετικές πολιτικές, τις οριζόντιες αρχές που αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 και τις προτεραιότητες της Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται στην πολιτική συνοχής έχει επίσης ενισχυθεί για να διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ένα σύστημα για την εξέταση των καταγγελιών, συμπεριλαμβανομένων των καταγγελιών με τις οποίες προβάλλεται παράβαση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων, διατάξεις του δικαίου της ΕΕ που ενεργοποιούν την εφαρμογή του Χάρτη μπορούν να βρεθούν στους ακόλουθους κανονισμούς και οδηγίες της ΕΕ:

1. κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου·
2. ειδικοί κανονισμοί ανά Ταμείο·
3. κατ' εξουσιοδότηση και εκτελεστικοί κανονισμοί που εγκρίθηκαν βάσει του ΚΚΔ ή των ειδικών κανονισμών για τα Ταμεία·
4. Άλλοι κανονισμοί και οδηγίες της ΕΕ, που εφαρμόζονται σε δράσεις κρατών μελών για την υλοποίηση των ΕΔΕΤ. Θα υπερέβαινε τους σκοπούς των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών ο καθορισμός των εθνικών μέτρων εφαρμογής όλων των άλλων ενωσιακών κανονισμών και οδηγιών, που εφαρμόζονται στις δράσεις των κρατών μελών κατά την υλοποίηση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Ωστόσο, οι εθνικές αρχές έχουν την υποχρέωση να τηρούν τον Χάρτη και στο πλαίσιο αυτό.

Στον τομέα των ΕΔΕΤ, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ κατά τον καθορισμό της στρατηγικής των παρεμβάσεων ΕΔΕΤ και την κατάρτιση των εγγράφων προγραμματισμού (1), κατά τη δημιουργία του συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου (2), κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων (3) σύμφωνα με τη σειρά κανονισμών που αναφέρονται ανωτέρω στα σημεία 1 έως 3. Ως εκ τούτου, στα ακόλουθα στάδια, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση προς τον Χάρτη⁽³⁾:

3.1. Καθορισμός της στρατηγικής παρεμβάσεων των ΕΔΕΤ και κατάρτιση των εγγράφων προγραμματισμού (κατάρτιση στρατηγικών πλαισίων πολιτικής, συμφωνίες εταιρικής σχέσης, προγράμματα κ.λπ.)

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ κατά την έκδοση πράξεων ή την κατάρτιση εγγράφων που προκύπτουν από υποχρέωση που περιλαμβάνεται στον ΚΚΔ, ή από τις κατ' εξουσιοδότηση ή εκτελεστικές πράξεις. Αυτό περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την κατάρτιση της συμφωνίας εταιρικής σχέσης ή των επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ).

Όταν τα κράτη μέλη καταρτίζουν τα έγγραφα αυτά, πρέπει να διασφαλίζουν, με τη βοήθεια του «Καταλόγου σημείων ελέγχου των θεμελιωδών δικαιωμάτων» ότι το περιεχόμενο του εγγράφου είναι σύμφωνο με τις διατάξεις του Χάρτη. Το περιεχόμενο του εγγράφου θα πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη και να τηρεί τις αρχές του.

Στο πλαίσιο αυτό, τα πιο σημαντικά δικαιώματα και αρχές είναι η ισότητα έναντι του νόμου, η απαγόρευση των διακρίσεων, η ισότητα γυναικών και ανδρών, η ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και η προστασία του περιβάλλοντος.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320).

⁽²⁾ Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση με το ψήφισμα 61/106 της 13ης Δεκεμβρίου 2006. Τέθηκε σε ισχύ την 3η Μαΐου 2008 μετά την 20ή κύρωση) — <https://www.un.org/development/desa/disabilities/conference-of-states-parties-to-the-convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>

⁽³⁾ Τα παραδείγματα των δράσεων των κρατών μελών που θεωρούνται εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ παρέχονται στο πλαίσιο του νομικού πλαισίου για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Ωστόσο, από το 2009, οι διατάξεις του Χάρτη πρέπει να εφαρμόζονται, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο της εφαρμογής των ΕΔΕΤ υπό τους όρους που υπενθυμίζονται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.

3.2. Σύσταση των συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ όταν δημιουργούν δομές και διαδικασίες που απαιτούνται βάσει του ΚΚΔ για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των ΕΔΕΤ ή, εάν δεν απαιτείται ρητά, όταν θέτουν σε εφαρμογή τις εν λόγω δομές για λόγους εφαρμογής του ΚΚΔ, των ειδικών κανόνων ανά Ταμείο ή των κατ' εξουσιοδότηση ή εκτελεστικών πράξεων του. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται ο ορισμός των αρχών και των ενδιάμεσων φορέων, οι συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ τους, η σύσταση της επιτροπής παρακολούθησης και η έκδοση εγχειριδίων των διαδικασιών.

Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα δικαιώματα και οι αρχές του Χάρτη γίνονται σεβαστά. Στο πλαίσιο αυτό, οι πιο σημαντικές διατάξεις είναι ιδίως τα άρθρα 7, 8 και 41 και 47 του Χάρτη.

Το άρθρο 47 αναγνωρίζει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, καθώς και το δικαίωμα σε ακρόαση. Το άρθρο 7 αφορά το δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Το άρθρο 8 αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ενώ το άρθρο 41 αφορά την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της.

Το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (δίκαιη δίκη) πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλες τις διαδικασίες που εφαρμόζονται για να τεθούν σε εφαρμογή οι διατάξεις του ΚΚΔ, οι ειδικοί κανόνες ανά Ταμείο ή οι κατ' εξουσιοδότηση ή εκτελεστικές πράξεις.

Για παράδειγμα, για τη Seirekomitee, αντικείμενο της υπόθεσης C-562/12 Liivimaa Lihaveis MTÜ κατά Eesti-Läti programmi 2007-2013, στο πλαίσιο του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας Εσθονίας-Λετονίας, ίσχυαν τα εξής: η Seirekomitee, ένας φορέας που απαρτίζεται από εκπροσώπους και των δύο κρατών μελών, έλαβε τις τελικές αποφάσεις σχετικά με την ποιοτική αξιολόγηση των αιτήσεων για σχέδια στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος. Η επιτροπή αυτή είχε επίσης εκδώσει οδηγό προγραμμάτων, ο οποίος όριζε ότι οι αποφάσεις της δεν μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής ενώπιον εθνικού δικαστηρίου. Μολονότι η έκδοση του οδηγού προγραμμάτων δεν αναφερόταν ρητά ούτε στην ισχύουσα νομοθεσία για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 ούτε σε οποιαδήποτε από τις διατάξεις εφαρμογής της ΕΕ, το ΔΕΕ έκρινε ότι ο οδηγός είχε εκδοθεί με τη σαφή πρόθεση να εφαρμόσει τη νομοθεσία της ΕΕ και ότι ήταν δεσμευτικός για όλα τα πρόσωπα που επιθυμούσαν να λάβουν χρηματοδότηση στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος. Συνεπώς, ο Χάρτης, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 47, είχε εφαρμογή εν προκειμένω. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η εξαίρεση σε έναν οδηγό προγραμμάτων της ένδικης προσφυγής ενώπιον εθνικού δικαστηρίου απορριπτικής απόφασης επιχορήγησης δεν συνάδει με το άρθρο 47.

Όσον αφορά την οργάνωση της εταιρικής σχέσης, τα σημαντικότερα δικαιώματα και αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν: απαγόρευση των διακρίσεων, γλωσσική πολυμορφία, ισότητα γυναικών και ανδρών, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, ενώ όσον αφορά τη διαμόρφωση των κανόνων συμμετοχής, για παράδειγμα, θα ήταν απαραίτητο να δοθεί προσοχή ιδίως στα δικαιώματα και στις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων, της γλωσσικής πολυμορφίας, της ισότητας γυναικών και ανδρών.

Όσον αφορά τις λειτουργίες και τις υποχρεώσεις της επιτροπής παρακολούθησης στο πλαίσιο της δημιουργίας του συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου, τα σημαντικότερα δικαιώματα και αρχές του Χάρτη θα περιλαμβάνουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, την απαγόρευση των διακρίσεων, τη γλωσσική πολυμορφία, την ισότητα γυναικών και ανδρών, την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, την ισότητα έναντι του νόμου και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου.

3.3. Εφαρμογή προγραμμάτων και πραγματοποίηση συγκεκριμένων δράσεων που σκιαγραφούνται στην περιγραφή σχεδίου για έργα, τα οποία εφαρμόζονται κατά την υλοποίηση των ΕΔΕΤ

Η εφαρμογή των προγραμμάτων απαιτεί δράσεις που πρέπει να αναλάβει η διαχειριστική αρχή ή οι ενδιάμεσοι φορείς⁽¹⁾. Οι εν λόγω δράσεις, όπως, για παράδειγμα, η προκήρυξη προσκλήσεων για την υποβολή προτάσεων, η υπογραφή συμφωνιών επιχορήγησης, η παρακολούθηση της υλοποίησης, ο έλεγχος των αιτήσεων πληρωμής από τους δικαιούχους, η διενέργεια επιτόπιων επαληθεύσεων, η επίβλεψη της εργασίας των ενδιάμεσων φορέων, η αποστολή αιτήσεων πληρωμής, η κατάρτιση και η υποβολή εκθέσεων είναι δράσεις εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ.

Οι αρμοδιότητες των αρχών πιστοποίησης βάσει του άρθρου 126 του ΚΚΔ συνεπάγονται επίσης τη λήψη μέτρων εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Το ίδιο ισχύει και για τις ελεγκτικές αρχές κατά την κατάρτιση της στρατηγικής ελέγχου, τη διενέργεια ελέγχου, την εκπόνηση της γνώμης ελέγχου και των εκθέσεων ελέγχου.

Επιπλέον, όπως εξηγείται στο «Κεφάλαιο 2.2, Το νομικό καθεστώς του Χάρτη», ο Χάρτης μπορεί να εφαρμοστεί σε ορισμένους δικαιούχους, κατά τους όρους που αναφέρονται στο κεφάλαιο 2.2 (κράτος μέλος εγκρίνει ένα μέτρο το οποίο καθιστά τους εν λόγω δικαιούχους, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής τους, υπευθύνους για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας υπό τον έλεγχο του κράτους. Για αυτόν τον σκοπό, διαθέτουν ειδικές εξουσίες πέραν εκείνων που απορρέουν από τους συνήθεις κανόνες που εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών)⁽²⁾.

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, οι ομάδες τοπικής δράσης (ΟΤΔ) που αναφέρονται στα άρθρα 34 παράγραφος 1 και 125 του ΚΚΔ που ενεργούν ως ενδιάμεσοι φορείς.

⁽²⁾ Ο κατάλογος σημείων ελέγχου που προβλέπεται στο κεφάλαιο 4 των κατευθυντήριων γραμμών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκτιμηθεί κατά πόσον μια συγκεκριμένη δράση των εν λόγω δικαιούχων αποτελεί ενέργεια εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ.

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους οι εθνικές αρχές θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα δικαιώματα και οι αρχές του Χάρτη τηρούνται και, στο πλαίσιο αυτό, τα πιο σημαντικά δικαιώματα και αρχές του Χάρτη είναι το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η ισότητα ενώπιον του νόμου και η ισότητα γυναικών και ανδρών, η απαγόρευση των διακρίσεων και τα δικαιώματα του παιδιού, η ένταξη των ατόμων με αναπηρίες και το υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, η γλωσσική πολυμορφία, οι ασφαλείς συνθήκες εργασίας, η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, η ελευθερία του συνέργεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα εκπαίδευσης, η επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, η προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης, ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

3.4. Δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής: γιατί ο Χάρτης είναι σημαντικός για τις κρατικές αρχές που διαχειρίζονται τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία;

Παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στον Χάρτη υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο από τα δικαστήρια των κρατών μελών και από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).

Οι διατάξεις της νομοθεσίας της ΕΕ και της εθνικής νομοθεσίας με βάση το δικαίο της ΕΕ πρέπει να ερμηνεύονται με τρόπο που να συνάδει με τις υποχρεώσεις του Χάρτη, ώστε να ασκούνται τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο πλαίσιο αυτό. Όταν ένα εθνικό δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του Χάρτη ή την ορθή ερμηνεία των διατάξεών του δύναται —και, σε περίπτωση εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού, οφείλει— να παραπέμψει το ζήτημα στο ΔΕΕ για έκδοση προδικαστικής απόφασης. Η απάντηση του ΔΕΕ επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει την υπόθεση. Τα εθνικά δικαστήρια χρησιμοποιούν τακτικά την εν λόγω διαδικασία. Η διαδικασία αυτή συμβάλλει στην ανάπτυξη νομολογίας που συνδέεται με τον Χάρτη και ενισχύει τον ρόλο των εθνικών δικαστηρίων στην υποστήριξη του.

Η Επιτροπή, ως θεματοφύλακας των Συνθηκών, έχει την εξουσία να καταβάλει προσπάθειες για να δοθεί τέλος σε παραβίαση του Χάρτη. Μπορεί να κινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά των κρατών μελών για μη συμμόρφωση με τον Χάρτη.

Δεδομένου ότι ο Χάρτης ισχύει για τα κράτη μέλη μόνον όταν εφαρμόζουν το δικαίο της Ένωσης, η Επιτροπή δεν μπορεί να κινήσει διαδικασία επί παραβάσει για μη συμμόρφωση εθνικής νομοθεσίας με τον Χάρτη, αν η εν λόγω εθνική νομοθεσία δεν εφαρμόζει το δικαίο της ΕΕ. Όταν δεν εφαρμόζεται ο Χάρτης, τα θεμελιώδη δικαιώματα εξακολουθούν να διασφαλίζονται σε εθνικό επίπεδο από το εκάστοτε εθνικό σύνταγμα ή στο πλαίσιο της συνταγματικής παράδοσης των κρατών μελών και των διεθνών συμβάσεων που έχουν κυρώσει, τον σεβασμό των οποίων εγγυώνται τα εθνικά δικαστήρια.

Επιπλέον, στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ, σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, πράξεις που υποστηρίζονται από τα ΕΔΕΤ πρέπει να συμμορφώνονται με το εφαρμοστέο ενωσιακό δικαίο και το εθνικό δικαίο που αφορά την εφαρμογή του. Όταν ένα κράτος μέλος δεν τηρεί αυτόν τον Χάρτη σωστά κατά την ανάληψη δράσεων ή μέτρων εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, τούτο θα μπορούσε να συνιστά παρατυπία από έναν οικονομικό φορέα (άρθρο 2 παράγραφος 36 του ΚΚΔ). Συνεπώς, η Επιτροπή, ανάλογα με την περίπτωση, κάνει χρήση των μέσων που έχει στη διάθεσή της για να εξασφαλίσει ότι τα κονδύλια της ΕΕ χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τον Χάρτη, στις περιπτώσεις όπου αυτός εφαρμόζεται, όπως διακοπή των προθεσμιών πληρωμής, αναστολή πληρωμών και δημοσιονομικές διορθώσεις, καθώς και διαδικασία επί παραβάσει δυνάμει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ.

Το καθήκον των εθνικών αρχών να διασφαλίζουν τον σεβασμό και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι ιδιαίτερος σημαντικός όσον αφορά τις καταγγελίες που τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν σχετικά με ενδεχόμενη παραβίαση του Χάρτη. Σχετική με το θέμα της παρακολούθησης της εφαρμογής και της υλοποίησης του Χάρτη στα κράτη μέλη είναι η υποχρέωση των κρατών μελών που απορρέει από το άρθρο 74 παράγραφος 3 του ΚΚΔ να διαθέτουν αποτελεσματικές ρυθμίσεις για την εξέταση των καταγγελιών σχετικά με τα ΕΔΕΤ που υποβάλλονται από νομικά ή φυσικά πρόσωπα. Καταγγελίες σχετικά με τα ΕΔΕΤ μπορούν επίσης να υποβάλλονται απευθείας στην Επιτροπή.

4. ΠΩΣ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΑΡΤΗ — ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οι εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των ΕΔΕΤ καλούνται να αξιολογήσουν προσεκτικά κατά πόσον οι δράσεις και τα μέτρα (που σχεδιάζονται ή που έχουν ήδη θεσπιστεί από αυτές) εμπίπτουν πράγματι στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ και να ελέγξουν αν μπορεί να έχουν επιπτώσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη.

Ως πρακτικό εργαλείο για να συμβάλει στη διεξαγωγή της εν λόγω αξιολόγησης προτείνεται ο κάτωθι κατάλογος σημείων ελέγχου χωρίς η χρήση του να είναι υποχρεωτική.

I. ΕΛΕΓΧΟΣ — αν η προβλεπόμενη εθνική δράση ή μέτρο είναι το μέτρο εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ και, συνεπώς, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Χάρτη

ΣΗΜ.: ο παρών έλεγχος δεν είναι απαραίτητος για δράσεις και έγγραφα που ορίζεται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές ότι εφαρμόζουν το δικαίο της ΕΕ.

α) Έλεγχος αν υπάρχει υποχρέωση στο δικαίο της ΕΕ πέραν του Χάρτη που να εφαρμόζεται στην εθνική δράση ή μέτρο.

β) Αν υπάρχει η υποχρέωση αυτή κατά το δικαίο της ΕΕ, έλεγχος για το αν η εθνική δράση ή μέτρο αποσκοπεί στην εφαρμογή του.

II. ΕΛΕΓΧΟΣ — αν υπάρχει πιθανή παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων

1. Ποια θεμελιώδη δικαιώματα επηρεάζονται; (Η εξέταση της προβλεπόμενης δράσης ή μέτρου έναντι των θεμελιωδών δικαιωμάτων στον Χάρτη, καθώς και «οι βασικές ερωτήσεις» στο παράρτημα III παρέχουν μια πρώτη ένδειξη σχετικά με το ποια θεμελιώδη δικαιώματα θα επηρεαστούν)
2. Πρόκειται για απόλυτα δικαιώματα; (Για παράδειγμα, η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της δουλείας ή ελωτείας).

Στην περίπτωση που συμπεραίνεται ότι η εξεταζόμενη δράση ή μέτρο περιορίζει ένα απόλυτο δικαίωμα, θα πρέπει να απορρίπτεται ήδη σε αυτό το στάδιο, δεδομένου ότι τα απόλυτα δικαιώματα δεν μπορεί να περιοριστούν και δεν είναι αναγκαία περαιτέρω ανάλυση με βάση τα σημεία 3-6.

3. Ποιος είναι ο αντίκτυπος της προβλεπόμενης δράσης ή μέτρου που εξετάζονται όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα; Το παρόν στάδιο στοχεύει στον προσδιορισμό, για όλους τους ενδιαφερομένους, κάθε θετικού αντίκτυπου (προαγωγή των θεμελιωδών δικαιωμάτων) ή αρνητικού αντίκτυπου (περιορισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων);
4. Η προβλεπόμενη δράση ή μέτρο έχουν ταυτόχρονα θετικό και αρνητικό αντίκτυπο, ανάλογα με τα σχετικά θεμελιώδη δικαιώματα (για παράδειγμα, αρνητικό αντίκτυπο στην ελευθερία της έκφρασης και θετικό στη διανοητική ιδιοκτησία)

Αν από την εξέταση αυτή προκύψει ότι η προβλεπόμενη δράση ή μέτρο δεν θα έχει καμία ουσιαστική επίπτωση στα θεμελιώδη δικαιώματα ή μόνο θετικές επιπτώσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα, δεν υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ανάλυση με βάση τα σημεία 5 και 6. Εάν εντοπίσετε αρνητικές επιπτώσεις, εξετάστε τα ακόλουθα:

5. Ο περιορισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων / αρνητικός αντίκτυπος επί των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα προβλέπεται από τον νόμο, κατά τρόπο ακριβή και προβλέψιμο;
6. Κάθε τέτοιος περιορισμός / αρνητικός αντίκτυπος:
 - ανταποκρίνεται πραγματικά σε σκοπό γενικού συμφέροντος της Ένωσης ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών άλλων προσώπων; (Το στάδιο αυτό θα πρέπει να προσδιορίζει τον στόχο γενικού ενδιαφέροντος ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων)
 - θα είναι ανάλογος προς τον επιδιωκόμενο στόχο; (Το στάδιο αυτό θα πρέπει να εξετάζει αν το μέτρο είναι κατάλληλο και αποτελεσματικό για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, χωρίς να βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού; Γιατί δεν είναι διαθέσιμο εξίσου αποτελεσματικό και λιγότερο παρεμβατικό μέτρο;)
 - θα είναι ανάλογος προς τον επιδιωκόμενο στόχο;
 - θα σέβεται το βασικό περιεχόμενο των σχετικών θεμελιωδών δικαιωμάτων;

Αν σε όλες αυτές τις ερωτήσεις μπορεί να δοθεί καταφατική απάντηση, τότε ο περιορισμός του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένος.

Για να τεκμηριωθεί η χρήση του παρόντος καταλόγου σημείων ελέγχου, βλέπε κατωτέρω συγκεκριμένο παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιείται με βάση τα πραγματικά περιστατικά στην υπόθεση C-401/11 Blanka Soukupová κατά Ministerstvo zemědělství και την αξιολόγηση του Δικαστηρίου στην απόφασή του της 11ης Απριλίου 2013.

Το εν λόγω κράτος μέλος θέσπισε ένα σύστημα ενισχύσεως για πρόωρη συνταξιοδότηση για γεωργούς που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ). Η έννοια «ηλικία συνταξιοδότησης» για πιθανή συμμετοχή στο σύστημα αυτό ορίστηκε στην εθνική νομοθεσία. Η εθνική νομοθεσία ορίζει την ηλικία συνταξιοδότησης που διαφέρει ανάλογα με το φύλο του αιτούντος και, για τις γυναίκες, ανάλογα με τον αριθμό των συντηρούμενων τέκνων.

Κατά την εφαρμογή του καταλόγου σημείων ελέγχου στην παρούσα υπόθεση, πρέπει να εξεταστούν τα ακόλουθα θέματα:

1. Ποια θεμελιώδη δικαιώματα επηρεάζονται;

Το σύστημα της ενισχύσεως για πρόωρη συνταξιοδότηση επηρεάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20, στο άρθρο 21 παράγραφος 1 και στο άρθρο 23 του Χάρτη.

2. Πρόκειται για απόλυτα δικαιώματα;

Όχι, τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 20, στο άρθρο 21 παράγραφος 1 και στο άρθρο 23 του Χάρτη δεν αποτελούν απόλυτα δικαιώματα.

3. Ποιος είναι ο αντίκτυπος της προβλεπόμενης δράσης ή μέτρου που εξετάζονται όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα; Το παρόν στάδιο στοχεύει στον προσδιορισμό, για όλους τους ενδιαφερομένους κάθε θετικού αντίκτυπου (προαγωγή των θεμελιωδών δικαιωμάτων) ή αρνητικού αντίκτυπου (περιορισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων);

Λόγω του γεγονότος ότι η «κανονική ηλικία συνταξιοδότησης» καθορίζεται διαφορετικά αναλόγως του φύλου του αιτούντος την ενίσχυση για πρόωρη συνταξιοδότηση από τη γεωργία και, στην περίπτωση γυναικών, αναλόγως του αριθμού των τέκνων που έχει ανατρέψει η αιτούσα, το καθεστώς ενισχύσεως για πρόωρη συνταξιοδότηση δεν συνάδει με την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών και θέτει τις γυναίκες γεωργούς σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση σε σχέση με τους άνδρες γεωργούς.

4. Η προβλεπόμενη δράση ή μέτρο έχουν ταυτόχρονα θετικό και αρνητικό αντίκτυπο, ανάλογα με τα θεμελιώδη δικαιώματα που επηρεάζονται;

Η προβλεπόμενη δράση έχει μόνο αρνητικό αντίκτυπο στο σχετικό δικαίωμα, ιδίως για τις γυναίκες που έχουν αναθρέψει περισσότερα τέκνα. Οι γυναίκες που έχουν αναθρέψει περισσότερα τέκνα έχουν αντικειμενικώς βραχύτερη προθεσμία για να υποβάλουν αίτηση συμμετοχής στο καθεστώς ενισχύσεως για πρόωρη συνταξιοδότηση σε σχέση με αυτή των ανδρών ή γυναικών που έχουν αναθρέψει λιγότερα τέκνα.

5. Ο περιορισμός των/αρνητικός αντίκτυπος επί των θεμελιωδών δικαιωμάτων προβλέπονται από τον νόμο, κατά τρόπο ακριβή και προβλέψιμο;

Ναι, η έννοια της «κανονικής ηλικίας συνταξιοδότησης» ορίζεται στο εθνικό δίκαιο.

6. Κάθε τέτοιος περιορισμός / αρνητικός αντίκτυπος:

— ανταποκρίνεται πραγματικά σε σκοπό γενικού συμφέροντος της Ένωσης ή στην προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων;

Όχι, η διαφορά στη μεταχείριση δεν ικανοποιεί σκοπό γενικού συμφέροντος της Ένωσης ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων.

— θα είναι αναγκαίος για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου; (Αυτό το στάδιο θα πρέπει να εξετάζει αν το μέτρο είναι κατάλληλο και αποτελεσματικό για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, χωρίς να βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού; Γιατί δεν είναι διαθέσιμο εξίσου αποτελεσματικό και λιγότερο παρεμβατικό μέτρο;)

Όχι, το μέτρο αυτό δεν είναι αναγκαίο για να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός, ο οποίος είναι να ενθαρρύνει τους εν λόγω γεωργούς, ανεξαρτήτως του φύλου τους και του αριθμού των τέκνων που έχουν αναθρέψει, να σταματήσουν τις γεωργικές δραστηριότητες πρόωρα και οριστικά, προκειμένου να διασφαλισθεί καλύτερα η βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Οι εν λόγω γεωργοί, άνδρες και γυναίκες, δικαιούνται να αξιώσουν αυτή τη στήριξη, εφόσον έχουν διακόψει οριστικά κάθε εμπορική γεωργική δραστηριότητα, αφού έχουν ασκήσει τη γεωργική δραστηριότητα για τα 10 τελευταία έτη πριν από την παύση αυτή και δεν είναι τουλάχιστον 55 ετών, χωρίς να έχουν φθάσει τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης κατά τη στιγμή της παύσης. Ο επιδιωκόμενος σκοπός θα μπορούσε επίσης να επιτευχθεί με το να μην γίνεται διάκριση με βάση το φύλο ή τον αριθμό των συντηρούμενων τέκνων.

Καθώς στα εν λόγω ερωτήματα δεν μπορεί να δοθεί καταφατική απάντηση, ο περιορισμός των εν λόγω θεμελιωδών δικαιωμάτων (ιση μεταχείριση) δεν μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένος και, επομένως, συνιστά παράβαση του άρθρου 20, του άρθρου 21 παράγραφος 1 και του άρθρου 23 του Χάρτη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Παραδείγματα εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ

Στο κεφάλαιο 3 των κατευθυντήριων γραμμών προσδιορίστηκαν οι τρεις φάσεις εφαρμογής των ΕΔΕΤ που απαιτούν συμμόρφωση με τον Χάρτη.

Κατωτέρω παρατίθεται ο κατάλογος των πιο σημαντικών διατάξεων του κανονισμού περί καθορισμού κοινών διατάξεων (ΚΚΔ) που απαιτούν δράσεις και έγγραφα από εθνική (κεντρική, περιφερειακή ή τοπική) αρχή/φορέα. Αναφέρονται επίσης παραδείγματα δικαιωμάτων ή αρχών του Χάρτη που θα μπορούσαν να έχουν εν προκειμένω σημασία, καθώς και παραδείγματα πιθανών ζητημάτων σχετιζόμενων με τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Όταν τα κράτη μέλη καταρτίζουν έγγραφα και εκδίδουν πράξεις για την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ (ανεξαρτήτως της μορφής που μπορεί να έχουν: απόφαση, επιστολή, εγχειρίδιο κ.λπ.), αυτό πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά τον σεβασμό όλων των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται στον Χάρτη.

Για παράδειγμα, το δικαίωμα της απαγόρευσης διακρίσεων, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, η προστασία των δεδομένων, καθώς και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (δίκαιη δίκη) πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλες τις διαδικασίες που εφαρμόζονται για να τεθούν σε εφαρμογή οι διατάξεις του ΚΚΔ, ή στις κατ' εξουσιοδότηση ή εκτελεστικές πράξεις.

1. Θέσπιση της στρατηγικής παρεμβάσεων των ΕΔΕΤ και κατάρτιση των εγγράφων προγραμματισμού

Όσον αφορά την προετοιμασία της στρατηγικής παρεμβάσεων των ΕΔΕΤ και των εγγράφων προγραμματισμού, ο ΚΚΔ προβλέπει ορισμένες δράσεις των κρατών μελών, που αποτελούν εθνικά μέτρα εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ και απαιτούν συμμόρφωση προς τον Χάρτη. Οι εν λόγω δράσεις των κρατών μελών είναι οι ακόλουθες:

- προετοιμασία και τροποποίηση της συμφωνίας εταιρικής σχέσης - τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την τήρηση του Χάρτη στην εν λόγω διαδικασία που οδηγεί στην υποβολή του εγγράφου στην Επιτροπή καθώς και στο ίδιο το έγγραφο·
- εκπόνηση και τροποποίηση των προγραμμάτων (άρθρο 26 παράγραφος 2 και άρθρο 30 του ΚΚΔ, άρθρο 4 παράγραφος 4, άρθρο 7, άρθρο 8, άρθρο 19 παράγραφος 1 και παράρτημα XI του ΚΚΔ· ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής: άρθρο 96 παράγραφος 2, άρθρο 96 παράγραφος 4 στοιχείο α), άρθρο 96 παράγραφος 7 και άρθρο 96 παράγραφος 10 του ΚΚΔ· ΕΤΠΑ: άρθρο 8 παράγραφος 7 και άρθρο 12 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽¹⁾· ΕΓΤΑΑ: άρθρα 10 και 11 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽²⁾· ΕΤΘΑ: άρθρα 17, 18 και 20 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽³⁾, του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 771/2014 της Επιτροπής ⁽⁴⁾ και του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1046/2014 της Επιτροπής ⁽⁵⁾·
- προγράμματα.

Τα ακόλουθα δικαιώματα/αρχές του Χάρτη θα μπορούσαν να έχουν ιδιαίτερη σημασία: η ισότητα έναντι του νόμου, η απαγόρευση διακρίσεων, η ισότητα γυναικών και ανδρών, η ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, το δικαίωμα ιδιοκτησίας και η προστασία του περιβάλλοντος.

2. Θέσπιση των συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου

Τα κράτη μέλη ή οι αρμόδιες αρχές που έχουν ορίσει τα κράτη μέλη καλούνται να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στη συμμόρφωση προς τον Χάρτη κατά τη θέσπιση του συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου. Ακολουθεί μη εξαντλητικός κατάλογος των δράσεων και εγγράφων που απαιτούνται από τους κανονισμούς:

Ι. **Κράτη μέλη:** οι σχετικές δράσεις είναι οι ακόλουθες: θέσπιση των συστημάτων για τη διαχείριση και τον έλεγχο των προγραμμάτων, οργάνωση εταιρικής σχέσης και διαμόρφωση των κανόνων συμμετοχής των μελών στην επιτροπή παρακολούθησης.

Α) **Θέσπιση των συστημάτων για τη διαχείριση και τον έλεγχο των προγραμμάτων** (άρθρο 74 παράγραφος 2 του ΚΚΔ), άρθρο 7, άρθρο 72 και άρθρο 74 παράγραφος 2 του ΚΚΔ· ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής και ΕΤΘΑ: άρθρο 123 του ΚΚΔ· ΕΓΤΑΑ: άρθρα 65 και 66 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και σχετικές διατάξεις του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽⁶⁾· ΕΤΘΑ: άρθρα 97 και 99 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 και του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1014/2014 της Επιτροπής ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 259.

⁽²⁾ ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 487.

⁽³⁾ ΕΕ L 149 της 20.5.2014, σ. 1.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 209 της 16.7.2014, σ. 20.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 291 της 7.10.2014, σ. 1.

⁽⁶⁾ ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 549.

⁽⁷⁾ ΕΕ L 283 της 27.9.2014, σ. 11.

Έγγραφα που σχετίζονται με τη θέσπιση των συστημάτων για τη διαχείριση και τον έλεγχο των προγραμμάτων:

- έγγραφα που περιέχουν τους κανόνες για τη θέσπιση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες για τη διασφάλιση της εφαρμογής αποτελεσματικών και αναλογικών μέτρων καταπολέμησης της απάτης [άρθρο 125 παράγραφος 4 στοιχείο γ) του ΚΚΔ]·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες για την υποστήριξη των εργασιών της επιτροπής παρακολούθησης·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες για ένα σύστημα συλλογής, καταγραφής και αποθήκευσης δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή για κάθε πράξη, τα οποία είναι απαραίτητα για την παρακολούθηση, την αξιολόγηση, τη δημοσιονομική διαχείριση, την επαλήθευση και τον έλεγχο, συμπεριλαμβανομένων κατά περίπτωση, των δεδομένων που αφορούν μεμονωμένους συμμετέχοντες και ανάλυση ανά φύλο των δεδομένων για τους δείκτες, όπου απαιτείται·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες για την εποπτεία των καθηκόντων που ανατίθενται επισήμως από τη διαχειριστική αρχή βάσει του άρθρου 123 παράγραφοι 6 και 7 του ΚΚΔ·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες αξιολόγησης, επιλογής και έγκρισης πράξεων, καθώς επίσης και διασφάλισης της συμμόρφωσής τους, για το σύνολο της περιόδου υλοποίησης, με τους ισχύοντες κανόνες (άρθρο 125 παράγραφος 3 του ΚΚΔ), συμπεριλαμβανομένων οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών που διασφαλίζουν τη συμβολή των πράξεων στην επίτευξη των ειδικών στόχων και αποτελεσμάτων των σχετικών προτεραιοτήτων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 125 παράγραφος 3 στοιχείο α) σημείο i) του ΚΚΔ, και διαδικασίες που διασφαλίζουν ότι οι πράξεις δεν επιλέγονται όταν έχουν ολοκληρωθεί ως προς το φυσικό αντικείμενο ή όταν έχουν υλοποιηθεί πλήρως πριν από την αίτηση χρηματοδότησης από τον δικαιούχο (συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών που εφαρμόζονται από τους ενδιάμεσους φορείς σε περίπτωση ανάθεσης καθηκόντων αξιολόγησης, επιλογής και έγκρισης πράξεων)·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες που διασφαλίζουν τη χορήγηση εγγράφου στον δικαιούχο, στο οποίο καθορίζονται οι προϋποθέσεις στήριξης κάθε πράξης, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών που διασφαλίζουν ότι οι δικαιούχοι τηρούν είτε χωριστό λογιστικό σύστημα είτε επαρκή λογιστικό κωδικό για όλες τις συναλλαγές που συνδέονται με μια πράξη·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες για την επαλήθευση των πράξεων (σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 125 παράγραφοι 4 έως 7 του ΚΚΔ), στις οποίες συγκαταλέγονται και οι διαδικασίες που διασφαλίζουν τη συμμόρφωση των πράξεων με τις πολιτικές της Ένωσης (όπως οι πολιτικές που αφορούν την εταιρική σχέση και την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, την προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, την απαγόρευση των διακρίσεων, την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρίες, την αειφόρο ανάπτυξη, τις δημόσιες συμβάσεις, τις κρατικές ενισχύσεις και τους περιβαλλοντικούς κανόνες) και προσδιορισμός των αρχών ή φορέων που διενεργούν τις εν λόγω επαληθεύσεις·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες παραλαβής, επαλήθευσης και επικύρωσης των αιτήσεων πληρωμής από τους δικαιούχους και των διαδικασιών έγκρισης, εκτέλεσης και αιτιολόγησης των πληρωμών στους δικαιούχους, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 122 παράγραφος 3 του ΚΚΔ από το 2016 και εξής (συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται από τους ενδιάμεσους φορείς εφόσον τους έχει ανατεθεί η επεξεργασία των αιτήσεων πληρωμής δαπανών), με βάση την τήρηση της προθεσμίας των 90 ημερών για την καταβολή των πληρωμών στους δικαιούχους που προβλέπεται στο άρθρο 132 του ΚΚΔ·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες κατάρτισης και υποβολής ετήσιων και τελικών εκθέσεων υλοποίησης στην Επιτροπή [άρθρο 125 παράγραφος 2 στοιχείο β) του ΚΚΔ], συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών συλλογής και αναφοράς αξιόπιστων δεδομένων για τους δείκτες απόδοσης [άρθρο 125 παράγραφος 2 στοιχείο α) του ΚΚΔ]·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες κατάρτισης της δήλωσης διαχείρισης [άρθρο 125 παράγραφος 4 στοιχείο ε) του ΚΚΔ]·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες κατάρτισης της ετήσιας σύνοψης των τελικών εκθέσεων ελέγχου και των ελέγχων που διενεργήθηκαν, περιλαμβανομένης της ανάλυσης της φύσης και της έκτασης των σφαλμάτων και αδυναμιών που διαπιστώθηκαν στα συστήματα, καθώς και τα ληφθέντα ή προγραμματιζόμενα διορθωτικά μέτρα [άρθρο 32 παράγραφος 4 στοιχείο ε) του ΚΚΔ]·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες κοινοποίησης των ανωτέρω διαδικασιών στους υπαλλήλους, καθώς και αναφορά του εκπαιδευτικού σεμιναρίου που οργανώθηκε/προβλέπεται και τυχόν κατευθυντήριες γραμμές που έχουν εκδοθεί (ημερομηνία και στοιχεία αναφοράς)·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόζονται από τους ενδιάμεσους φορείς για την εκτέλεση των καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί, και των διαδικασιών της αρχής πιστοποίησης για την εποπτεία της αποτελεσματικότητας των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στους ενδιάμεσους φορείς·
- έγγραφα σχετικά με τη διαδικασία για τη γνωστοποίηση και τη διόρθωση των παρατυπιών (συμπεριλαμβανομένης της απάτης) και τη λήψη συνακόλουθων μέτρων και καταχώριση των ποσών που ανακλήθηκαν και ανακτήθηκαν, των προς ανάκτηση ποσών, των μη ανακτήσιμων ποσών και των ποσών που συνδέονται με πράξεις οι οποίες ανεστάλησαν λόγω δικαστικής διαδικασίας ή διοικητικής προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα·

- έγγραφα σχετικά με τη διαδικασία για τη συμμόρφωση προς την υποχρέωση κοινοποίησης παρατυπιών στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 122 παράγραφος 2 του ΚΚΔ·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες κατάρτισης και υποβολής των αιτήσεων πληρωμής·
- έγγραφα σχετικά με τους μηχανισμούς που εφαρμόζονται από την αρχή πιστοποίησης για την πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες που αφορούν πράξεις, οι οποίες είναι απαραίτητες για τον σκοπό της κατάρτισης και υποβολής των αιτήσεων πληρωμής, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων των επαληθεύσεων διαχείρισης (σύμφωνα με το άρθρο 125 του ΚΚΔ) και όλων των σχετικών ελέγχων·
- έγγραφα σχετικά με τη διαδικασία κατάρτισης και υποβολής στην Επιτροπή των αιτήσεων πληρωμής, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας που εξασφαλίζει την αποστολή της τελικής αίτησης ενδιάμεσης πληρωμής έως την 31η Ιουλίου μετά τη λήξη της προηγούμενης λογιστικής χρήσης·
- έγγραφα σχετικά με το λογιστικό σύστημα που χρησιμοποιείται ως βάση για την πιστοποίηση των λογαριασμών των δαπανών προς την Επιτροπή [άρθρο 126 στοιχείο δ) του ΚΚΔ]·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόζονται για την κατάρτιση των λογαριασμών που αναφέρονται στο άρθρο 59 παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (*) [άρθρο 126 στοιχείο β) του ΚΚΔ]·
- έγγραφα σχετικά με ρυθμίσεις για την πιστοποίηση της πληρότητας, της ακρίβειας και της ειλικρίνειας των λογαριασμών και την πιστοποίηση ότι οι δαπάνες που εγγράφονται στους λογαριασμούς είναι σύμφωνες με το εφαρμοστέο δίκαιο [άρθρο 126 στοιχείο γ) του ΚΚΔ], λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα όλων των επαληθεύσεων και ελέγχων·
- έγγραφα σχετικά με το σύστημα που εξασφαλίζει την άμεση ανάκτηση δημόσιων ενισχύσεων, συμπεριλαμβανομένων των ενωσιακών ενισχύσεων·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες που διασφαλίζουν επαρκή διαδρομή του ελέγχου με την τήρηση λογιστικών εγγράφων σε ηλεκτρονική μορφή, συμπεριλαμβανομένων των ποσών που ανακτήθηκαν, των προς ανάκτηση ποσών, των ποσών που ανακλήθηκαν από αίτηση πληρωμής, των μη ανακτήσιμων ποσών και των ποσών που συνδέονται με πράξεις οι οποίες ανεστάλησαν λόγω δικαστικής διαδικασίας ή διοικητικής προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα, για κάθε πράξη, συμπεριλαμβανομένων των ανακτήσεων που προκύπτουν από την εφαρμογή του άρθρου 71 του ΚΚΔ σχετικά με τη διάρκεια των πράξεων·
- έγγραφα σχετικά με τους μηχανισμούς αφαίρεσης των ποσών που ανακτήθηκαν ή των ποσών που πρόκειται να ανακληθούν από τις δαπάνες που πρέπει να δηλωθούν·
- έγγραφα σχετικά με τα πληροφοριακά συστήματα, συμπεριλαμβανομένου διαγράμματος ροής (κεντρικό ή κοινό σύστημα δικτύου ή αποκεντρωμένο σύστημα με συνδέσεις μεταξύ των συστημάτων)·
- έγγραφα σχετικά με τις διαδικασίες με τις οποίες επαληθεύεται αν εξασφαλίζεται η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων·
- εθνικοί κανόνες επιλεξιμότητας για τα επιχειρησιακά προγράμματα και τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης·
- θέσπιση κανόνων σχετικά με την επιλεξιμότητα των δαπανών για προγράμματα συνεργασίας.

Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τη στρατηγική παρεμβάσεων των ΕΔΕΤ και καταρτίζουν τα έγγραφα προγραμματισμού οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα που προστατεύονται από τον Χάρτη και να τηρούν τις αρχές του. Στο πλαίσιο αυτό, οι πλέον σχετικές διατάξεις είναι το άρθρο 47 του Χάρτη, το οποίο αναγνωρίζει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ακρόασης, το άρθρο 7 σχετικά με το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και το άρθρο 8 σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

- Β) Οργάνωση εταιρικής σχέσης (άρθρο 5 παράγραφοι 1 και 2 του ΚΚΔ), άρθρο 5, άρθρο 7 και άρθρο 15 παράγραφος 1 στοιχεία γ) και δ) του ΚΚΔ, άρθρα 2, 3 και 4 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 240/2014 της Επιτροπής (**)

Σχετικά έγγραφα για την οργάνωση εταιρικής σχέσης: έγγραφα σχετικά με τις ρυθμίσεις για τη συνεργασία στη συμφωνία εταιρικής σχέσης και άλλα έγγραφα που αφορούν την οργάνωση της εταιρικής σχέσης

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

απαγόρευση διακρίσεων, γλωσσική πολυμορφία, ισότητα γυναικών και ανδρών, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες

(*) ΕΕ L 298 της 26.10.2012, σ. 1.

(**) ΕΕ L 74 της 14.3.2014, σ. 1.

Γ) Διαμόρφωση των κανόνων συμμετοχής των μελών στην επιτροπή παρακολούθησης καθώς και του εσωτερικού κανονισμού της επιτροπής παρακολούθησης [άρθρο 10 παράγραφος 1 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 240/2014], άρθρο 7, άρθρο 47 παράγραφοι 1 έως 3 ⁽¹⁰⁾, άρθρο 48 παράγραφος 1 του ΚΚΔ

Σχετικά έγγραφα: έγγραφα σχετικά με τους κανόνες συμμετοχής των μελών στην επιτροπή παρακολούθησης και εσωτερικός κανονισμός της επιτροπής παρακολούθησης

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: απαγόρευση διακρίσεων, ισότητα γυναικών και ανδρών, γλωσσική πολυμορφία

II. Επιτροπή παρακολούθησης

— Εξέταση και έγκριση της στρατηγικής επικοινωνίας για το επιχειρησιακό πρόγραμμα και κάθε τροποποίησης της στρατηγικής, καθώς και των κριτηρίων επιλογής των πράξεων [άρθρο 110 παράγραφος 2 στοιχεία α) και δ) του ΚΚΔ· ΕΓΤΑΑ: άρθρο 74 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013]

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, απαγόρευση διακρίσεων, γλωσσική πολυμορφία, ισότητα γυναικών και ανδρών, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες

— Θέσπιση επιπρόσθετων κανόνων επιλεξιμότητας δαπανών στο πλαίσιο των προγραμμάτων ΕΕΣ (άρθρο 18 παράγραφος 2 του κανονισμού ΕΕΣ)

Σχετικά έγγραφα: έγγραφο για τη θέσπιση επιπρόσθετων κανόνων επιλεξιμότητας δαπανών στο πλαίσιο των προγραμμάτων ΕΕΣ

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: απαγόρευση διακρίσεων, ισότητα γυναικών και ανδρών, γλωσσική πολυμορφία, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, ισότητα έναντι του νόμου, δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

3. Υλοποίηση των προγραμμάτων

Όσον αφορά την υλοποίηση των προγραμμάτων, ακολουθεί κατάλογος παραδειγμάτων δράσεων και εγγράφων που απορρέουν από τον ΚΚΔ, όπου τα κράτη μέλη ή οι αρμόδιες αρχές που έχουν ορίσει τα κράτη μέλη θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στη συμμόρφωση με τον Χάρτη.

I. Διαχειριστική αρχή / ενδιάμεσος φορέας

Σχετική δράση: σύνταξη και, μετά την έγκριση από την επιτροπή παρακολούθησης, εφαρμογή των κατάλληλων διαδικασιών και κριτηρίων επιλογής, συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων [άρθρο 125 παράγραφος 3 στοιχείο α) του ΚΚΔ, άρθρο 4 παράγραφος 4, άρθρο 7, άρθρο 8, άρθρο 34, άρθρο 36 παράγραφος 3 και άρθρο 47 παράγραφος 1 του ΚΚΔ]· ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής και ΕΤΘΑ: άρθρο 125 παράγραφος 3 στοιχείο α) του ΚΚΔ, καθώς και των κατ' εξουσιοδότηση κανονισμών της Επιτροπής (ΕΕ) 2015/288 ⁽¹¹⁾ και (ΕΕ) 2015/852 ⁽¹²⁾· ΕΓΤΑΑ: άρθρο 49 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, άρθρο 113 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014, άρθρο 12 του κανονισμού ΕΕΣ ⁽¹³⁾, άρθρο 19 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Σχετικά έγγραφα για την εν λόγω δράση:

— έγγραφα σχετικά με τη διαδικασία επιλογής

— έγγραφα σχετικά με τα κριτήρια επιλογής

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, γλωσσική πολυμορφία, ισότητα έναντι του νόμου, απαγόρευση διακρίσεων, ισότητα γυναικών και ανδρών, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, προστασία του περιβάλλοντος, δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, ασφαλείς συνθήκες εργασίας.

Σχετική δράση: υλοποίηση των προγραμμάτων, παροχή σωρευτικών δεδομένων σχετικά με τις πράξεις που επελέγησαν για χρηματοδότηση, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφοι 4 και 5, το άρθρο 7, το άρθρο 8 και το άρθρο 74 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013· ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής και ΕΤΘΑ: άρθρα 122 και 123 του ΚΚΔ, άρθρο 21 του κανονισμού ΕΕΣ· ΕΓΤΑΑ: άρθρα 65 και 66 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και σχετικές διατάξεις του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013· ΕΤΘΑ: άρθρο 97 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 και εκτελεστικοί κανονισμοί της Επιτροπής (ΕΕ) αριθ. 1242/2014 ⁽¹⁴⁾ και (ΕΕ) αριθ. 1243/2014 ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Για τα προγράμματα ΕΕΣ.

⁽¹¹⁾ ΕΕ L 51 της 24.2.2015, σ. 1.

⁽¹²⁾ ΕΕ L 135 της 2.6.2015, σ. 13.

⁽¹³⁾ Βάσει του άρθρου 12 παράγραφος 1 του κανονισμού ΕΕΣ, οι δράσεις βάσει των προγραμμάτων ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας επιλέγονται από την επιτροπή παρακολούθησης ή, ενδεχομένως, από την επιτροπή καθοδήγησης

⁽¹⁴⁾ ΕΕ L 334 της 21.11.2014, σ. 11.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ L 334 της 21.11.2014, σ. 39

Σχετικά έγγραφα για την εν λόγω δράση:

- έγγραφα τα οποία καθορίζουν τους όρους για την υποστήριξη κάθε πράξης, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών απαιτήσεων που αφορούν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που πρέπει να παρασχεθούν βάσει της πράξης, το σχέδιο χρηματοδότησης και την προθεσμία εκτέλεσης [άρθρο 125 παράγραφος 3 στοιχείο γ) του ΚΚΔ]
- κοινοποιήσεις των επιλεχθέντων μεγάλων έργων [άρθρο 102 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο του ΚΚΔ, καθώς και άρθρο 1 και παράρτημα Ι του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1011/2014 της Επιτροπής ⁽¹⁶⁾]

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, δικαίωμα εκπαίδευσης, επιχειρηματική ελευθερία, δικαίωμα ιδιοκτησίας, προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης, ισότητα έναντι του νόμου, απαγόρευση διακρίσεων, ισότητα γυναικών και ανδρών, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, προστασία του περιβάλλοντος, δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

Σχετική δράση: ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων σχετικά με τις ευκαιρίες χρηματοδότησης [άρθρο 115 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΚΔ]: άρθρο 7· ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής: άρθρο 115 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΚΔ· ΕΓΤΑΑ: άρθρο 66 παράγραφος 1 στοιχείο θ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 ⁽¹⁷⁾

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: ισότητα έναντι του νόμου, απαγόρευση διακρίσεων

Σχετική δράση: τήρηση και παροχή πρόσβασης στον κατάλογο των πράξεων μέσω του ενιαίου διαδικτυακού τόπου ή διαδικτυακής πύλης (άρθρο 115 παράγραφος 2 του ΚΚΔ): ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής: άρθρο 115 παράγραφος 2 του ΚΚΔ ⁽¹⁸⁾· ΕΓΤΑΑ: παράρτημα V του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 και του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 763/2014 της Επιτροπής ⁽¹⁹⁾.

Σχετικά έγγραφα για την εν λόγω δράση: πληροφορίες για έναν διαδικτυακό τόπο ή μια διαδικτυακή πύλη

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

II. Επιτροπή παρακολούθησης

Σχετική δράση: επιλογή των πράξεων (άρθρο 12 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1299/2013): άρθρο 4 παράγραφος 4, άρθρο 7, άρθρο 8, άρθρο 29 παράγραφος 4 και άρθρο 47 παράγραφος 1 του ΚΚΔ· ΕΤΠΑ, ΕΓΤΑΑ: άρθρο 49 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, άρθρο 19 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: ισότητα έναντι του νόμου, απαγόρευση διακρίσεων, ισότητα γυναικών και ανδρών, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, προστασία του περιβάλλοντος, δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

Σχετική δράση: εξέταση και έγκριση της ετήσιας έκθεσης υλοποίησης

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

III. Αρχή πιστοποίησης

Σχετικές δράσεις: κατάρτιση, πιστοποίηση και υποβολή αιτήσεων πληρωμής, κατάρτιση των λογαριασμών, πιστοποίηση ότι οι λογαριασμοί είναι πλήρεις, ακριβείς και αληθείς και ότι οι δαπάνες που εγγράφονται στους λογαριασμούς είναι σύμφωνες με το εφαρμοστέο δίκαιο και έχουν πραγματοποιηθεί για πράξεις που επελέγησαν για χρηματοδότηση, σύμφωνα με τα κριτήρια που εφαρμόζονται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα και πληρούν τους ισχύοντες κανόνες, διασφάλιση της ύπαρξης ενός συστήματος εγγραφής και αποθήκευσης, σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικών εγγραφών για κάθε πράξη (και άλλα καθήκοντα από το άρθρο 126 του ΚΚΔ)

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

⁽¹⁶⁾ ΕΕ L 286 της 30.9.2014, σ. 1.

⁽¹⁷⁾ Βάσει του άρθρου 23 παράγραφος 2 του κανονισμού ΕΕΣ, αυτό αποτελεί καθήκον της κοινής Γραμματείας.

⁽¹⁸⁾ Βλέπε υποσημείωση 17.

⁽¹⁹⁾ ΕΕ L 209 της 16.7.2014, σ. 1.

IV. Αρχή ελέγχου

Σχετική δράση: διενέργεια ελέγχων (άρθρο 127 παράγραφοι 1 και 2 του ΚΚΔ)

Σχετικά έγγραφα: στρατηγική ελέγχου (άρθρο 127 παράγραφος 4 του ΚΚΔ)· γνώμη ελέγχου σύμφωνα με το άρθρο 59 παράγραφος 5 δεύτερο εδάφιο του δημοσιονομικού κανονισμού· έκθεση ελέγχου [άρθρο 127 παράγραφος 5 στοιχεία α) και β) του ΚΚΔ]

Τα σχετικά δικαιώματα/αρχές του Χάρτη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, απαγόρευση διακρίσεων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Θεμελιώδη δικαιώματα στην ΕΕ πέραν του Χάρτη

Ο Χάρτης συνάδει με την **Ευρωπαϊκή σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)** στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Όταν ο Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην εν λόγω σύμβαση, η έννοια και η εμβέλεια τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω σύμβαση (άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη) ⁽¹⁾.

Όσον αφορά την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες (άρθρο 26 του Χάρτη), η ΕΕ κύρωσε τη σύμβαση **των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με αναπηρίες (ΣΗΕΔΑΑ)** τον Δεκέμβριο του 2010. Ως εκ τούτου, η ΣΗΕΔΑΑ αποτελεί «αναπόσπαστο μέρος της έννομης τάξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ⁽²⁾. Επιπλέον, οι διεθνείς συμφωνίες τις οποίες συνάπτει η Ευρωπαϊκή Ένωση υπερισχύουν των πράξεων του παραγώγου δικαίου. Ως εκ τούτου, οι τελευταίες πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπον ώστε να είναι σύμφωνες προς τη ΣΗΕΔΑΑ ⁽³⁾. Δεδομένου ότι τόσο η ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη της είναι χωριστά συμβαλλόμενα μέρη και καθένα έχει αρμοδιότητα στους τομείς που καλύπτονται από τη ΣΗΕΔΑΑ, η σύμβαση είναι «μεικτή» συμφωνία στο πλαίσιο της ΕΕ. Όλες οι διατάξεις της ΣΗΕΔΑΑ που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΕΕ είναι δεσμευτικές για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Επιπλέον, το δικαίο της ΕΕ υποχρεώνει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τη σύμβαση στο βαθμό που οι διατάξεις της εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΕΕ. Για την εφαρμογή της σύμβασης σε τομείς που δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΕΕ αποφασίζουν αποκλειστικά τα κράτη μέλη. Παρά τις διαφορετικές αρμοδιότητές τους, η Ένωση και τα κράτη μέλη της υπόκεινται στην υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που ορίζονται σε αυτές τις «μεικτές» συμφωνίες. Στη δήλωσή της κατά την κύρωση, η ΕΕ διαβίβασε στον ΟΗΕ κατάλογο των πράξεων της Ένωσης που «δείχνουν την έκταση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας σύμφωνα με τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. [...]» ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 ⁽⁴⁾ αναφέρεται ρητά στη δήλωση. Για να βοηθηθούν τα κράτη μέλη να τηρούν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη ΣΗΕΔΑΑ, οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχουν καταρτίσει δύο έγγραφα κατευθυντήριων γραμμών ⁽⁵⁾ και μια «εργαλειοθήκη» για την αποϊδρυματοποίηση ⁽⁶⁾.

Όσον αφορά την απαγόρευση κάθε διάκρισης, ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης (άρθρο 21 του Χάρτη), η Επιτροπή εξέδωσε έγγραφο κατευθυντήριων γραμμών για την κατάργηση του διαχωρισμού όσον αφορά τη στέγαση και την εκπαίδευση για τις περιθωριοποιημένες κοινότητες ⁽⁷⁾.

Όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και των θεμελιωδών οικονομικών δικαιωμάτων, η **σύμβαση της ΟΕΕ/ΗΕ σχετικά με την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα («Σύμβαση του Aarhus»)** υπογράφηκε από την Κοινότητα και, εν συνεχεία, εγκρίθηκε με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου ⁽⁸⁾. Συνεπώς, οι διατάξεις της εν λόγω συμβάσεως αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της έννομης τάξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽⁹⁾. Επιπλέον, οι εν λόγω διατάξεις υπερισχύουν του παραγώγου δικαίου της ΕΕ και, ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπον ώστε να είναι σύμφωνες προς τη σύμβαση του Aarhus ⁽¹⁰⁾.

Ακόμη, το άρθρο 7 της ΣΕΕ μπορεί να ενεργοποιηθεί σε περίπτωση κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών της Ένωσης που προβλέπονται στο άρθρο 2, οι οποίες περιλαμβάνουν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ισοτιμία έναντι του νόμου. Η διαδικασία μπορεί να οδηγήσει στην αναστολή ορισμένων δικαιωμάτων που απορρέουν από την εφαρμογή των Συνθηκών ως προς το εν λόγω κράτος μέλος.

⁽¹⁾ Η υπηρεσία Τύπου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει καταρτίσει ενημερωτικά δελτία ανά θέμα σχετικά με τη νομολογία του Δικαστηρίου και τις εκκρεμείς υποθέσεις. Τα εν λόγω ενημερωτικά δελτία είναι πολύ χρήσιμα σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με την ερμηνεία ορισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Είναι διαθέσιμα στην ακόλουθη διεύθυνση:

http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets&c=#n1347890855564_pointer

Βλέπε ιδίως, το πρόσφατο ενημερωτικό δελτίο για το περιβάλλον και την ΕΣΔΑ με επισκόπηση των θεμάτων που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με τις οχλήσεις (οσμές, θόρυβος και ρυπογόνοι ατμοί), οι οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, συνιστούν παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ σχετικά με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το οποίο διασφαλίζεται στο άρθρο 7 του Χάρτη (η διατύπωση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 7 του Χάρτη είναι παρόμοιες):

http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_ENG.pdf

⁽²⁾ Βλέπε για παράδειγμα: ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-335/11 and C-337/11 HK Danmark, απόφαση της 11ης Απριλίου 2013, σκέψη 30.

⁽³⁾ Βλέπε για παράδειγμα: ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-335/11 and C-337/11 HK Danmark, απόφαση της 11ης Απριλίου 2013, σκέψη 29.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 210 της 31.7.2006, σ. 25.

⁽⁵⁾ Κοινές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη μετάβαση από την ιδρυματική στην κοινοτική μέριμνα, <http://www.deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2016/04/Toolkit-07-17-2014-update-WEB.pdf> και θεματικές κατευθυντήριες γραμμές για τη μετάβαση από την ιδρυματική στην κοινοτική μέριμνα (αποϊδρυματοποίηση), http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_deinstitutionalisation.pdf

⁽⁶⁾ «Εργαλειοθήκη» σχετικά με τη χρήση των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μετάβαση από την ιδρυματική στην κοινοτική μέριμνα, http://www.deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2016/04/Common-European-Guidelines_Greek-version_EDITED.pdf

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/thematic_guidance_fiche_segregation_en.pdf

⁽⁸⁾ ΕΕ L 124 της 17.5.2005, σ. 1.

⁽⁹⁾ Υπόθεση C-240/09 *Lesoochranárske zoskupenie*, Συλλογή 2011, σ. I-1255, σκέψη 30.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ που περιλαμβάνονται στη νομολογία του ΔΕΕ είναι μια πρόσθετη πηγή θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πρωτογενές δικαίο της ΕΕ. Σύμφωνα με το άρθρο 6 της ΣΕΕ και τη νομολογία του ΔΕΕ, οι εν λόγω αρχές έχουν διαρκή σημασία για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο νομικό σύστημα της ΕΕ παράλληλα με τον Χάρτη.

Οι γενικές αρχές εφαρμόζονται, παράλληλα με τον Χάρτη, όποτε τα κράτη μέλη ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Για παράδειγμα, το άρθρο 41 του Χάρτη, το οποίο περιλαμβάνει το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, δεν απευθύνεται στα κράτη μέλη, αλλά μόνο στην Ένωση. Ωστόσο, στις περιπτώσεις στις οποίες τα κράτη μέλη ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, η γενική αρχή της χρηστής διοίκησης μπορεί να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III

Βασικές ερωτήσεις

Οι ερωτήσεις που ακολουθούν⁽¹⁾ παρέχουν γενικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη συγκεκριμένα θέματα κατά τον έλεγχο της συμμόρφωσης των ενεργειών και των εγγράφων που αναφέρονται στο παράρτημα I με τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Αντίκτυπος στα θεμελιώδη δικαιώματα	Βασικές ερωτήσεις
Γενικά	— Ποια θεμελιώδη δικαιώματα θίγονται; — Πρόκειται για απόλυτα δικαιώματα (που δεν υπόκεινται σε κανέναν περιορισμό, για παράδειγμα, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η απαγόρευση των βασανιστηρίων); — Έχει η δράση⁽¹⁾ ταυτόχρονα θετικό και αρνητικό αντίκτυπο, αναλόγως με τα θεμελιώδη δικαιώματα που θίγονται (για παράδειγμα, αρνητικό αντίκτυπο στην ελευθερία της έκφρασης και θετικό στη διανοητική ιδιοκτησία);
Αξιοπρέπεια	— Θίγει η δράση την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στη ζωή και την ακεραιότητα του προσώπου; — Εγείρει η δράση (βιο)ηθικά ζητήματα (κλωνοποίηση, χρησιμοποίηση του ανθρώπινου σώματος ή μερών του για οικονομικό κέρδος, γενετική έρευνα/δοκιμή, χρήση γενετικών πληροφοριών); — Θα συνεπαγόταν κινδύνους όσον αφορά τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία; — Θα είχε αντίκτυπο όσον αφορά την αναγκαστική εργασία ή την εμπορία των ανθρώπινων όντων;
Άτομα, ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, ελευθερία συνείδησης και έκφρασης	— Θίγει το δικαίωμα στην ελευθερία του ατόμου; — Θίγει η δράση το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής (συμπεριλαμβανομένων της κατοικίας του και των επικοινωνιών του); — Θίγει το δικαίωμα κάθε πολίτη να κυκλοφορεί ελεύθερα στο εσωτερικό της ΕΕ; — Θίγει το δικαίωμα γάμου και το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας ή τη νομική, οικονομική και κοινωνική προστασία της οικογένειας; — Θίγει η δράση την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας; — Θίγει την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης; — Θίγει την ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιριζέσθαι; — Θίγει την ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης;
Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα	— Περιλαμβάνει η δράση επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα; — Ποιος επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και για ποιον σκοπό; — Είναι το προσωπικό δικαίωμα πρόσβασης, διόρθωσης και αντίρρησης εγγυημένα;

⁽¹⁾ Οι ερωτήσεις αυτές διατυπώθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν από την Επιτροπή για τους σκοπούς της εκτίμησης αντίκτυπου στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για τη βελτίωση της νομοθεσίας

Αντίκτυπος στα θεμελιώδη δικαιώματα	Βασικές ερωτήσεις
	— Κοινοποιήθηκε η εν λόγω δραστηριότητα επεξεργασίας δεδομένων στην αρμόδια αρχή; — Συνεπάγονται οι αλυσίδες επεξεργασίας/μεταβίβασης δεδομένων και διεθνείς μεταβιβάσεις και, αν ναι, υπάρχουν συγκεκριμένες διασφαλίσεις στην περίπτωση διεθνών μεταβιβάσεων; — Προβλέπεται η ασφάλεια των δραστηριοτήτων επεξεργασίας δεδομένων από τεχνική και οργανωτική άποψη; — Προβλέπονται διασφαλίσεις που καθιστούν την παρέμβαση όσον αφορά το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων αναλογική και αναγκαία; — Υπάρχουν κατάλληλοι/ειδικοί μηχανισμοί ελέγχου και εποπτείας;
Άσυλο και προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης ή έκδοσης	— Θίγει η δράση το δικαίωμα ασύλου και εγγυάται την απαγόρευση των ομαδικών απελάσεων ή της έκδοσης ατόμων προς κράτη όπου διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο να τους επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθούν σε βασανιστήρια ή εξευτελιστική μεταχείριση;
Δικαιώματα ιδιοκτησίας και δικαίωμα επιχειρηματικής ελευθερίας	— Θίγονται τα δικαιώματα ιδιοκτησίας (γη, κινητά αγαθά, υλικά/άυλα στοιχεία ενεργητικού); Περιορίζεται η αγορά, πώληση ή χρήση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας; — Αν ναι, θα υπάρξει πλήρης απώλεια της ιδιοκτησίας; Αν ναι, ποια είναι η αιτιολόγηση και ποιοι οι μηχανισμοί αποζημίωσης; — Θίγει η δράση την επιχειρηματική ελευθερία ή επιβάλλει πρόσθετες απαιτήσεις οι οποίες αυξάνουν το κόστος των συναλλαγών για τους οικείους οικονομικούς φορείς;
Ισότητα των φύλων, ισότητα μεταχείρισης και ευκαιριών, απαγόρευση διακρίσεων και δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες	— Διασφαλίζει η δράση την αρχή της ισότητας έναντι του νόμου και θα επηρέαζε άμεσα ή έμμεσα την αρχή της απαγόρευσης διακρίσεων, της ίσης μεταχείρισης, της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών για όλους; — Έχει η δράση (άμεσα ή έμμεσα) διαφορετικό αντίκτυπο στις γυναίκες και στους άνδρες; — Πώς προάγει η δράση την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών; — Πώς συνεπάγεται η δράση τυχόν διαφορετική μεταχείριση ομάδων ή ατόμων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού; Ή μήπως θα μπορούσε να οδηγήσει σε έμμεσες διακρίσεις; — Διασφαλίζει η δράση τον σεβασμό των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες σύμφωνα με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες; Πώς; (βλέπε http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010D0048)
Δικαιώματα του παιδιού	— Ενισχύει ή περιορίζει τα δικαιώματα του παιδιού (ή ομάδας); Ποια είναι η αιτιολόγηση για ενδεχόμενο περιορισμό; — Λαμβάνει η δράση υπόψη την αρχή του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού; — Βοηθάει η δράση την προαγωγή της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού; Αν ναι, λαμβάνει επίσης υπόψη τα δικαιώματα και τις αρχές της ΣΔΠ/ΗΕ; Αν ναι, ποια άρθρα μπορεί να αφορά; — Πώς προάγονται οι κατευθυντήριες αρχές της ΣΔΠ/ΗΕ στη δράση;

Αντίκτυπος στα θεμελιώδη δικαιώματα	Βασικές ερωτήσεις
	— Εμποδίζει η δράση οποιαδήποτε από τις κατευθυντήριες αρχές της ΣΔΠ/ΗΕ; — Ποια μέτρα έχουν ληφθεί για τη βελτίωση ή την αντιστάθμιση τυχόν δυσμενών συνεπειών της δράσης; — Γίνεται σεβαστό το δικαίωμα των παιδιών να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους σχετικά όλα με ζητήματα που τα αφορούν; — Συμβάλλει η δράση στην προώθηση συστημάτων δικαιοσύνης φιλικών προς τα παιδιά, προσαρμοσμένων στις ανάγκες, στην ηλικία και στην ωριμότητα κάθε παιδιού;
Χρηστή διοίκηση/πραγματική προσφυγή/δικαιοσύνη	— Θα καταστούν οι ισχύουσες διοικητικές διαδικασίες πιο επαχθείς; — Θα εγγυώνται το δικαίωμα ακρόασης, το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα με τη δέουσα μέριμνα όσον αφορά το επαγγελματικό και επιχειρηματικό απόρρητο, καθώς και την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της; — Θίγεται η πρόσβαση των πολιτών στη δικαιοσύνη; — Σε περίπτωση που η δράση θίγει δικαιώματα και ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, προβλέπει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου; — Αν η δράση αφορά το ποινικό δίκαιο ή προβλέπει την επιβολή ποινικών κυρώσεων, έχουν προβλεφθεί εγγυήσεις που να διασφαλίζουν το τεκμήριο αθωότητας και τα δικαιώματα της υπεράσπισης, τις αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών, καθώς και το δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη;
Αλληλεγγύη και δικαιώματα των εργαζομένων	— Σέβεται η δράση τα δικαιώματα των εργαζομένων όπως: το δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και στη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης· το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων· το δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες εύρεσης εργασίας· την προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης· τις δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας· την απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και την προστασία των νέων στην εργασία, καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης και στις κοινωνικές υπηρεσίες;
Προστασία του περιβάλλοντος	— Συμβάλλει η δράση στην επίτευξη υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας και στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης;

(¹) Δράσεις για την υλοποίηση προγραμμάτων και την εκτέλεση συγκεκριμένων δράσεων που περιλαμβάνονται στην περιγραφή σχεδίου για τις εργασίες που εκτελούνται κατά την εφαρμογή των ΕΔΕΤ (δράση).